

עצמו היה בין עשרה הרוגי מלכות לכפר על מכירתו, כי הוא עצמו גרם לכך במה שהביא את דיבתם רעה אל אביהם:

ויש לבאר עוד הטעם שנענשו על פי מה שאמר הקב"ה למשה כששלחו להוציא את ישראל ממצרים (שמות ג-טו): "לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם ה' אלקי אבותיכם נראה אלי אלקי אברהם יצחק ויעקב לאמר פקוד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים". והבטיח לו הקב"ה (שם יח): "ושמעו לקולך". ופירש רש"י שהיתה לישראל מסורת מיוסף שהם נגאלים כלשון זו, כמו שכתוב (בראשית נ-כה): "וישב יוסף את בני ישראל לאמר פקוד יפקוד אלקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה".

הנה כי כן מאחר שהיתה מסורת אצל כל ישראל, ואצל בני אפרים בנו של יוסף בכללם, כי סימן הגאולה הוא כשיבוא הגואל ויאמר בשם הקב"ה "פקוד פקדתי", איך יצאו ממצרים לפני ששמעו סימן זה. זאת ועוד שאם לפי דעתם כבר הגיע זמן הגאולה, איך יצאו ממצרים בלי העצמות של יוסף זקנם, שהשביע את ישראל שיעלו את עצמותיו ממצרים, לכן נענשו שמתו כולם ועצמותיהם היו מפוזרות בדרך.

אולם בנוסף על כך יש לבאר הטעם שנענשו באופן קשה כל כך, כי הן אמת שלפי חשבונם כבר נשלמה הגלות, אבל איך יצאו ממצרים והשאירו מאחוריהם את אחיהם בגלות הקשה במצרים. נמצא כי ביציאתם לבד גרמו לעורר שוב את החטא של מכירת יוסף שלא שמעו לצרת אחיהם, כמו שכתוב (שם מב-כא): "ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת". לכן נענשו שמתו כולם כי הקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה.

18
20:20

ב מהווע אדם ללבושך ובגדיך פרוך

19
פירוש פסוק

מה עשה הקדוש ברוך הוא, נטל דמם של בני אפרים וטבל בו כליו כביכול שנאמר (ישעיה סג ב) מדוע אדם ללבושך. אמר הקדוש ברוך הוא איני מתנחם עד שאנקם נקמתן של בני אפרים שנאמר ולא נחם אלהים.

20
פירוש פסוק

נמצית למדים מזה דבר פלא, כי בטאולה העתידה ילכש הקב"ה כביטול בדים הטבילים

ואיש כלי מלחמתו עליו ויבטחו בגבורתם ויצאו יחד ממצרים ביד חזקה. ולא הוציאו אתם צדה לדרך רק כסף וזהב וגם לחם לאכול ביום ההוא לא הוציאו בידם. כי אמרו לקחת את מחייתם מפלשתים במחיר ואם לא ולקחו מאתם בחזקה. האנשים האלה גבורי חיל מאד מאד אחד ירדוף אלף ושנים יניסו רבבה ויבטחו בגבורתם וילכו יחד כאשר המה. וישימו פניהם ארץ גת וירדו וימצאו רועי גת רועים את מקנה בני גת. ויאמרו אל הרועים תנו לנו סהצאן במחיר לאכול כי רעבים אנחנו כי לא אכלנו לחם היום. ויאמרו הרועים הצאננו הם אם סקננו כי נתן לכם אף במחיר ויגשו בני אפרים לקחתם בחזקה. ויצעקו רועי גת עליהם ותשמע צעקתם למרחוק ויצאו כל בני גת אליהם. ויראו בני גת את רעת בני אפרים וישובו ויזעיקו את כל אנשי גת ויחגרו איש כלי מלחמתו ויצאו אל בני אפרים למלחמה. ויערכו אתם מלחמה בבקעת גת ותהי המלחמה חזקה ויכו אלה מאלה רבים ביום ההוא. ויהי ביום השני וישלחו בני גת אל כל ערי פלשתים לבא אליהם לעזרה לאמר: עלו אלינו ועזרונו ונכה את בני אפרים אשר יצאו ממצרים לקחת את מקננו ולהלחם אתנו חנם. ובני אפרים עשה נפסם ברעב ובצמא כי לא אכלו שלשת ימים. ויצאו מכל ערי פלשתים לעזרת אנשי גת כארבעים אלף איש. ויערכו האנשים האלה את בני אפרים מלחמה ויתן ה' את בני אפרים ביד פלשתים. ויכו את כל בני אפרים כל אשר יצאו ממצרים לא השאירו שריד ופליט כי אם עשרה אנשים אשר ברחו ממערכת המלחמה. כי מאת ה' היתה הרעה הזאת אל בני אפרים כי מרו את פי ה' לצאת ממצרים טרם בא הקץ אשר חק ה' על ישראל מימי קדם. וגם מפלשתים נסלו הרבה חללים כעשרים אלף איש וישאום אחיהם ויקברו אותם בעריהם. וישארו חללי בני אפרים נטושים בבקעת גת ימים רבים ושנים ולא נתנו לקבורה ותחי כל הבקעה מלאה עצמות אנשים. והאנשים אשר נמלטו מהמלחמה באו מצרימה ויגידו אל בני ישראל את כל הקורות אותם. ויתאבל אפרים אביהם עליהם ימים רבים ויבאי אחיו לנחמו.

17
פירוש פסוק

הנה כי כן לפי דברי השל"ה הקדוש מבואר היטב, איך טעו בני אפרים לחשוב שנשלם הזמן של ת' שנות הגלות מברית בין הבתרים, כי אמנם כן כך היה צריך להיות שהתחלת הגלות תהיה משנתבשר אברהם בכשורת הגלות, אולם מאחר שחטאו השבטים במכירת יוסף ניתוספו עוד ל' שנות גלות, כדי לכפר על ל' שנה של יוסף עד שעמד לפני פרעה.

הטעות של בני אפרים שלא היו במכירת יוסף

ונראה להוסיף תבלין לבאר לפי זה מה גרם לבני אפרים לטעות, כי בהיותם מבני אפרים בנו של יוסף שלא היה לו שום חלק במכירת יוסף, הן אמת ששינינו בגמרא (סנהדרין כז.) כל ישראל ערבים זה לזה, אולם הרי שם מבואר כי זהו רק אם יש בידם למחות ולא מחו, והרי אפרים לא היה בידו למחות כי עדיין לא נולד בעולם בשעת המכירה, לכן טעו בני אפרים לחשוב שאין הם צריכים להשלים את שלשים השנה, שניתוספו על ארבע מאות השנה בגלל חטא מכירת יוסף.

אולם טעו בזה כי הן אמת שלא היה לשבט אפרים חלק במכירת יוסף, אבל מצד יוסף זקנם היו צריכים כפרה שהוא עצמו גרם קצת למכירתו, כמו שכתב השל"ה הקדוש (פרשת וישב ט מצוה אות ו) בשם מקובלים, כי יוסף הצדיק

וישראל עם קרובו גוי אחד.

ובזה תשכיל ותבין, בהתחלת הגלות
השרשיית כאשר בא יעקב מצרימה
וראה שהוא גלות שרשיית לכל הדי גליות,
הנה את יהודה שלח לפניו אל יוסף (כנ"ל ב'
משיחין). להורות לפניו (היינו שיוורו הדרך
לפניו היינו לכל ישראל הכלולים בו ונקראים
על שמו ישראל), גשנ"ה (המה כתות ד'
מלכיות אשר הם בסט"א מנגדים לארבע כחות
אשר הם בקדושת ישראל בסוד נפשותיהם
והוא גשנ"ה) ראשי תיבות ג'ופניי ש'כליי
נ'פשיי ה'כל, הכל היינו מלכות הרביעית
הכוללת כולם והיא נגדיית לנפש הכוללת,
ועל כן מתנגדת לגוף ולנפש ולשכל וכאמור
לעיל, וביטול כולם יהיה בשלימות על ידי
משיח בגימ' גשנ"ה, ותבטל זוהמת נח"ש
בגימ' כנ"ל אשר ממנו כח המלכיות, ואז יהיה
במהרה בימינו הוי"ה למלך על כל הארץ ביום
ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד, על כן
הוי"ה מל"ך הוי"ה מל"ך הוי"ה ימל"ך גם כן
בגימ' משיח כנ"ל, הנה לכל אלה עשה יעקב
אבינו הכנה דרבה תיכף בהתחלת ביאתו
למצרים גלות שרשיי, הנה את יהודה שלח
לפניו אל יוסף, סוד תרין משיחין סוד סמיכת
גאולה לתפלה יחודא שלים הוי"ה אחד ושמו
אחד, וזה יתפרש עוד אי"ה להלן בפסוק כח
מעשיו הגיד לעמו וכו'.

ישראל, ומה גם שלפי חשבונם כבר נשלם
בשבילם זמן הגלות של ארבע מאות שנה, שהרי
מה שניתוספו עוד שלשים שנה הוא על חטא
מכירת יוסף שלא היה להם חלק ונחלה בו, מזה
שפטו שהם צריכים להקדים לצאת ממצרים לבד
כדי לסלול את דרך הגאולה לכל ישראל.

והנה כשיצאו ממצרים אף שהיו גיבורים
גדולים, אולם ביוצאם לבד בלי שאר ישראל ידעו
גם הם שהם עלולים להיהרג בדרך, כפי שמישיח
בן יוסף משבט אפרים שיבוא לגאול את ישראל
לפני משיח בן דוד יהרג, אך עם כל זאת יצאו
במסירות נפש כדי למלא את תפקידם לצאת לפני
שאר ישראל, כפי שעשה יוסף הצדיק במצרים
וכפי שעתיד משיח בן יוסף משבט אפרים לעשות
בגאולה העתידה.

אמנם בני אפרים טעו בזה שלא היה להם

לצאת ממצרים בלי רשות ברורה מאת ה', ואין
זה דומה כלל לירידת יוסף למצרים שלא ירד
מרצונו הטוב כי אם נמכר על ידי אחיו, וכן משיח
בן יוסף שלא ילך ויגאל את ישראל רק אחרי
שתינתן לו רשות מן השמים, לכן נענשו שנהרגו
כולם בדרך.

אך עם כל זאת מאחר שכוונתם היתה לשם
שמים ומסרו נפשם על קדושת השם, לכן טבל
הקב"ה כביכול את בגדיו בדמם, ובזמן הגאולה
העתידה כשיקדים משיח בן יוסף משבט אפרים
לגאול את ישראל ויהרג, יצוף הקב"ה את דמו
לדמם של שבט אפרים שיצאו ממצרים לפני הזמן
לשם שמים ונהרגו, כדי לנקום את דמם מהגוים
שהרגו אותם. נמצא לפי זה כי בסופו של דבר
הועילה מחשבתם לשם שמים, שישתמש הקב"ה
בדמם לקרב את הגאולה לכל ישראל.

סוכרין 31

הט רבנן בשנה שהפיל נבוכדנצר הרשע את העיה מישראל תקרה לכבשן האש אשר לו הקב"ה ליהקאל ק'
התדה פתים בבקעת חורא כיון שהתדה אותן באו עשבות וטפחו לו ויו לאותו רשע על פניו אשר סה
סכן של אלו אשר לו הרחק של אלו פתים בבקעת חורא פתח ואמר "אתה ככה רבין
והתדה ככה הקיפן מלכותה מלכות עלם ותלביה עם דוד ודוד

סוכרין 32 - סוכרין פיוס פה

וצריך ביאור מה ראה הקב"ה על
ככה להחיות את העצמות של בני אפרים, דוקא
באותה שעה שהפיל נבוכדנצר את חנניה מישראל
ועזריה לכבשן האש.

לפי האמור יש לומר שביקש הקב"ה להראות
בכך, כי כשם שהציל את חנניה מישראל ועזריה
מכבשן האש משום שמסרו נפשם על קדושת
השם, כן ראוי להחיות העצמות של בני אפרים
שמסרו נפש לצאת ממצרים לפני הזמן, כי הן אמת
שטעו בזה ולכן נענשו שמתו כולם, אולם מאחר
שכוונתם היתה לשם שמים, לכן אחרי שכבר
קיבלו את עונשם במיתתם והעצמות שלהם היו
מפוזרות בדרך, הגיע הזמן להחיות את עצמותיהם
יחד עם הצלת חנניה מישראל ועזריה, כדי לגלות
בכך שגם הם מסרו נפשם לשם שמים.

על פי האמור נשכיל להבין המשמעות של
מעשה העצמות של בני אפרים שבאו וטפחו
על פניו של נבוכדנצר, כדי להראות לו בכך
שלא יטעה לחשוב שהצליח להחריב את בית
המקדש ולגלות את ישראל מארץ ישראל גלות
נצחית, אלא ידע נאמנה שעתיד הקב"ה להחזיר
את ישראל ארצם ולבנות את בית המקדש,
כשם שהחיה את העצמות של בני אפרים אחרי
שהשלימו את עונשם.

יג וסרה
קנאת אפרים וצדרי יהודה יכרתו
אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה
לא יצד את אפרים:

יג) אפרים לא יקנא את יהודה. משיח בן יוסף
ומשיח בן דוד לא יקנאו זה מזה:

סוכרין 33 - סוכרין פיוס פה
תעו) ולבחר נטלי כלהו מגבורה, דמניה משיח בן אפרים,

סוכרין 34 - סוכרין פיוס פה
מעתה יאירו עינינו להבין הטעות הגדולה של
בני אפרים שהקדימו לצאת ממצרים, בחשבם
ללכת בדרכי יוסף וקנם לסלול את הדרך לכל